

**ВАРНЕНСКИ СВОБОДЕН УНИВЕРСИТЕТ
„ЧЕРНОРИЗЕЦ ХРАБЪР“
ЮРИДИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА „ПРАВНИ НАУКИ“**

СВЕТЛАНА АСИЛГИРЕЕВНА БАЛПЕИСОВА

**МЕДИАЦИЯТА КАТО ИНСТРУМЕНТ НА ВЪЗСТАНОВИТЕЛНОТО ПРАВОСЪДИЕ В
ЕВРАЗИЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ СЪЮЗ (ЕИС)**

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т

на дисертационен труд
за присъждане на образователна и научна степен „доктор“
Професионално направление: „Право“,
Докторска програма „Наказателно право“

Научен ръководител:
проф. д.ю.н. Лазар Груев

Варна
2023

**ВАРНЕНСКИ СВОБОДЕН УНИВЕРСИТЕТ
„ЧЕРНОРИЗЕЦ ХРАБЪР“
ЮРИДИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА „ПРАВНИ НАУКИ“**

СВЕТЛАНА АСИЛГИРЕЕВНА БАЛПЕИСОВА

**МЕДИАЦИЯТА КАТО ИНСТРУМЕНТ НА ВЪЗСТАНОВИТЕЛНОТО ПРАВОСЪДИЕ В
ЕВРАЗИЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ СЪЮЗ (ЕИС)**

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т
на дисертационен труд
за присъждане на образователна и научна степен „доктор“
Професионално направление: „Право“,
Докторска програма „Наказателно право“

Научен ръководител:
проф. д.ю.н. Лазар Груев

Рецензенти:
доц. д-р Юлиана Матеева
проф. д-р Борис Велчев

Варна
2023

Дисертационният труд е в общ обем 184 страници. Състои се от въведение, изложение в две глави, заключение, библиография.

Съдържанието на всяка глава е разделено на раздели, като в края на някои от тях се съдържат конкретни предложения. В края на всяка глава е направено обобщение.

Към труда са приложени пет таблици и две фигури. Ползваната библиография включва 142 източника, сред които нормативни актове, книги, монографии, студии, статии, интернет сайтове.

Във връзка с темата на дисертационния труд са направени десет публикации.

Авторът на дисертационния труд е докторант на самостоятелна подготовка по докторска програма „Наказателно право“, професионално направление „Право“ на ВСУ „Черноризец Храбър“, гр. Варна.

Дисертационният труд е обсъден от Катедра „Правни науки“ и е насочен за защита пред научно жури.

Защитата на дисертацията ще се състои на 23.02.2023 год. от 14,00 часа. Материалите по защитата са на разположение на интересувашите се в канцеларията на катедра „Правни науки“ при ВСУ „Черноризец Храбър“ – гр. Варна.

I. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Актуалност и значимост на изследваната тема. Всички хора на този свят заедно създават общество и благосъстоянието на всяко общество зависи преди всичко от положителния баланс между отношенията на всички негови членове. Много социолози в своите изследвания многократно отбелязват факта, че човекът вече на генетично ниво е способен да осигури такъв баланс. Освен това, има много обективни начини за това. Кой начин за разрешаване на конфликта ще бъде избран на първо място зависи от нивото на развитие на същото общество. Например, един човек е готов да чака безнадеждно дълго време, докато спорът бъде разрешен в съответствие със законодателство след като премине през всички процедури, другият ще предпочете незабавно решение и ще се раздели приятелски с опонента си.

Основните предимства за съдебното решаване на спорове е, че има технология разработвана през годините и е подкрепена от държавата. Освен това, системата за обжалване е много добре изградена, чийто връх е Международният европейски съд по правата на човека. Но в съдебната система един от основните недостатъци е, че при решаване на спорове не се вземат предвид индивидуалните характеристики на всеки отделен случай. В съдилищата делата се решават по системата, като при разглеждането на съдиите се спира най-вече на някакви средностатистически решения. Освен това, често съдебното решение се отлага и този процес може да се проточи много месеци или дори години.

Що се отнася до финансовата страна, в момента разглеждането на въпроси и разрешаването на спорове в съда също не е евтино удоволствие.

Освен това, за да може делото да бъде разгледано в съда на високо ниво, обикновен човек трябва да бъде подкрепен от висококвалифицирани адвокати, чиято работа също се оценява доста скъпо. Също така следва да се каже, че сегашните съдилища са изключително натоварени. Затова е необходимо да се търси изход от задънената улица. И този изход беше намерен. Създава се платена институция на посредниците, която по-късно става известна като медиация. В момента медиацията е достигнала високо ниво на развитие в почти всички страни, освен това е намерила законодателна консолидация.

Днес разширяването на единното евразийско пространство се извършва не само в геополитически и икономически, но и в институционален план. Първата стъпка е реинтеграцията на гражданското общество с цел включване на хората в публичната администрация чрез подходящи демократични механизми и алгоритми. Те ще дадат възможност за предприемане на превантивни мерки за противодействие и отстраняване на обективни и субективни фактори, които създават социален (междугрупов) конфликт, възникващ в хода на процедурата за извънсъдебно уреждане на спорове с използване на изискванията на посредник.

На първо място тези методи включват предимно почти всички алтернативни начини за разрешаване на конфликти в арбитражно производство, досъдебни и извънсъдебни методи за разрешаване на спорове чрез преговори, прибегване до посредници и сключване на споразумения за помирение.

Изследователски проблеми. Напоследък непрекъснато нараства необходимостта от методи и подходи, които могат качествено да създадат нови условия за реално разрешаване на разногласия и спорове, възникващи в различни сфери на дейности. На този фон медиацията се превръща в един от най-популярните и динамично изграждащи се в обществените извънсъдебни методи за разрешаване на конфликти, която според нас в настоящия момент се подценява в някои страни по света, тъй като има малко разработки по систематичен анализ на този ефективен инструмент.

Авторска теза. Медиацията днес с право може да се счита за една от най-лоялните и ефективни технологии за алтернативно разрешаване на спорове с участието на трета неутрална страна – медиатор, който помага на страните да постигнат определено споразумение по спора. В същото време страните напълно контролират процеса на вземане на решение за уреждането на спора и условията за неговото разрешаване.

Обектът е самата концепция за медиация, както и всички тези социални отношения, които се развиват при прилагането на този метод.

Предметът на работата е правната уредба за използването на медиацията като алтернативен начин за разрешаване на спора и развитието на тази институция.

Целта на работата е да се разгледат изчерпателно теоретичните и практически въпроси на използването на медиацията, в развитието на тази институция, както и в организирането на дейността и прилагането на тази институция като независим начин за решаване на правни въпроси.

Въз основа на поставената цел, ние си поставихме следните **задачи**:

- Запознаване с история на развитие на помирителните процедури;
- Проучване на процедура по медиацията в различни страни;
- Разглеждане на въпроси за използване на медиацията при уреждане на спорове;
- Проучване на развитието на медиацията в страните от Евразийския икономически съюз.

Изследването се основава на постиженията на правните науки, като теория на държавата и правото, гражданско право, граждански процес и административно право. Теоретичната основа на това изследване се формира в резултат на изучаване и анализиране на трудовете на такива учени като: О.В. Аллахвердов, А.Н. Балашов, И.Н. Балашова, Д.Л. Давиденко, А.И. Зайцева, И.Ю. Захаряцева, Н.Н. Зипунникова, Ю.Н. Зипунникова, С.И. Калашникова, О.В. Карякина, В.В. Лисицин, Р.В. Насиров, Е.И. Носирева, Т.В. Овчаренко, И.В. Решетникова, Е.В. Сологубов; И.А. Стернин.

Научната иновативност на изследването се състои в това, че за първи път медиацията е подложена на систематичен анализ в цялото многообразие на всички нейни компоненти.

За методическа основа на изследването трябва да се счита използване на общи и специални научни техники и методи на научно познание, включително сравнителен анализ, конкретно исторически, формално правен, структурен и функционален, логически, методи на дедукция и индукция, както и метод на правно моделиране.

Теоретичната и практическата значимост на изследването се определя от актуалността на проблемите, които разглеждаме, както и от предложенията за подобряване на някои аспекти на законодателното регулиране и правоприлагащата практика.

Ограничения на проблемните параметри на дисертационния труд. Проучването не разглежда ситуацията във всички страни по света, то се ограничава до Евразийския икономически съюз.

II. ОБЕМ И СТРУКТУРА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертационното изследване включва всички основни части на работата: въведение, основна част (разделена на глави и раздели), заключение, списък с литература

Дисертационното изследване е представено на 170 страници, съдържа 5 таблици, 2 фигури, списъкът с литература включва 142 източника.

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ

ГЛАВА 1. ТЕОРЕТИЧНИТЕ АСПЕКТИ НА ИЗПОЛЗВАНЕ НА АЛТЕРНАТИВНИ МЕТОДИ ЗА РЕШАВАНЕ НА СПОРОВЕ

- 1.1. История на развитие на помирителни процедури
- 1.2. Процедура по медиацията в различни страни
- 1.3. Медиация, като метод за уреждане на спорове
- 1.4. Модели на медиациите

ГЛАВА 2. МЕДИАЦИЯ КАТО ЕДИН ОТ МЕТОДИ ЗА ДОСЪДЕБНО РАЗРЕШАВАНЕ НА ПРАВНИ СПОРОВЕ. ОСНОВНИ ЕТАПИ И ТРУДНОСТИ ЗА РАЗВИТИЕ В СТРАНИ ОТ ЕВРАЗИЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ СЪЮЗ

- 2.1. Медиация в Беларус
- 2.2. Медиация в Казахстан
- 2.3. Медиация в Киргизстан
- 2.4. Възникване на процедура на медиация в Армения
- 2.5. Медиация в Русия

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

СПИСЪК С ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА

III. КРАТКО РЕЗЮМЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

ГЛАВА 1 ТЕОРЕТИЧНИТЕ АСПЕКТИ НА ИЗПОЛЗВАНЕ НА АЛТЕРНАТИВНИ МЕТОДИ ЗА РЕШАВАНЕ НА СПОРОВЕ

В Глава 1. «Теоретичните аспекти на използване на алтернативни методи за решаване на спорове» на дисертационното изследване се анализират възможности за алтернативни методи за разрешаване на спорове.

В съвременните условия допълнителен интерес представляват принципите за постигане на справедливост в средата на хората, нивото на правната култура и процесите на нейното развитие. Това се дължи на факта, че в нашата страна се използват нови подходи към прилагане на правното регулиране на живота на гражданите. На преден план се поставя човекът, методи от гледната точка на антропология на правото, възстановителното правосъдие с приоритет на помирението, медиацията.

Установено е, че медиацията е доста стар инструмент на международното право. Поглеждайки назад в историята, може да се открие, че без приемане на различията по-нататъшният напредък е бил невъзможен или обвързващо решение можело да бъде постигнато чрез преговори, а не чрез норми или йерархичен ред.

Извършен е анализ на историческото формиране на медиацията като помирителна процедура. От втората половина на XIX - началото на XX век две правни системи са съществували паралелно. Едината се основава на писано право, а другата на селско обичайно устно право. През 60-те – 80-те години на XIX век в почти всяка волост (*окръг*) селяните поддържаха колективни съдебни дела в селското общество. Многобройни свидетелства, открити в „Трудовете ...“, ни позволяват да твърдим, че основната форма за решаване на спорни случаи на ниво селско общество е сключването на мирно споразумение, тоест оттегляне на искове, често взаимно, и потвърждение, че никоя от страните няма да се обърне към съда. Според селяните главатарят и старите хора „не съдят, а се помиряват“ (3 твърдения), „помиряват“ (29 случая), „помиряват селски сборове“ (12 случая) - „първоначалникът се опитва да се помири със старите хора...” . Така в 45 волости, в 83 случая, вече са обявени помирителни действия в селските общности. Липсата на опровержение от други селяни на тази практика предполага нейното общо разпространение. По този начин в органите на селското самоуправление, предимно в дейността на съдиите от волостния съд, се проявяват някои черти на манталитета на руското селячество. Подкрепена от силата на общественото мнение, идеята за значението на приятелското разрешаване на спорове и престъпления беше доста широко разпространена сред селяните и обединяваше двата етапа на обичайната правна система.

В раздел 1.2. „Процедура по медиация в различни страни“ разкрива въпросите дали процедурите по медиация трябва да бъдат включени в националното наказателнопроцесуално законодателство или не.

Активното въвеждане на алтернативни механизми за разрешаване на спорове в националните правни системи, най-често срещаният от които е медиацията, стана световната тенденция през последните десетилетия.

През последните десетилетия все повече адвокати в различни страни доказаха възможността и дори необходимостта от разширяване на процедурите по медиация към наказателното право.

За обосновка на позицията си, те представят следните аргументи.

Първо, медиацията се разглежда като елемент от нова наказателна парадигма, която позволява преодоляване на кризата в разбирането на наказанието.

Второ, използването на медиация при разрешаване на наказателни дела логично следва от „модните“ съвременни теории за хуманизирането на наказанията, възстановителното правосъдие, алтернативното разрешаване на спорове и развитието на детското правосъдие.

Трето, международно признание на ефективността на медиация; Задълбоченото изследване на използване на медиацията в международните нормативни документи както по граждански, така и по наказателни дела допринася за въвеждането на този правен институт в националното законодателство.

Четвърто, медиацията при разрешаване на наказателни дела има значително икономическо въздействие: намаляват се тежестта върху съдилища, разходите за издръжка на осъдените и т.н.

Положителната страна, разбира се е, че въвеждане на медиацията в наказателното производство дава възможност за прилагане на концепцията за хуманизиране и диференциране на наказанията, намаление на тежестта върху съдебната система, намаление на наказанията, свързани с лишаване от свобода, и съответно намаление на множеството наказания, свързани с изпълнението на присъдите.

Медиацията във вида, в който се възприема и прилага днес, е доста добре обмислен, сериозно усъвършенстван метод и структуриран процес. В същото време, медиацията остава интердисциплинарна научна област, в която психологията и социологията, юриспруденцията, конфликтологията и много други науки органично се съчетават. Във всеки случай медиацията е доброволен процес, в който обучена и безпристрастна трета страна участва като посредник, помагайки на страните в спора да постигнат мирно уреждане на конфликтната ситуация, отговарящо на нуждите на страните и е най-приемливо и за двете страни.

С използване на медиацията стана ясно, че в някои случаи възможностите на този метод в много отношения превъзхождат съдебното производство. Медиацията не изисква развиване на еднопосочна позиция, а приемане на различията в гледните точки в интерес на страните. След като разбраха този факт, страните в Европа, които имат богата традиция, добре функционираща съдебна система, възприеха този метод, като интегрираха медиацията в правната система.

Практиката показва, че въвеждането на медиацията в националното законодателство има положителен ефект само в държави с ниско ниво на корупция. В корумпираните държави наказателното

посредничество може да се превърне в механизъм за необосновано, злонамерено освобождаване на престъпниците от наказателна отговорност.

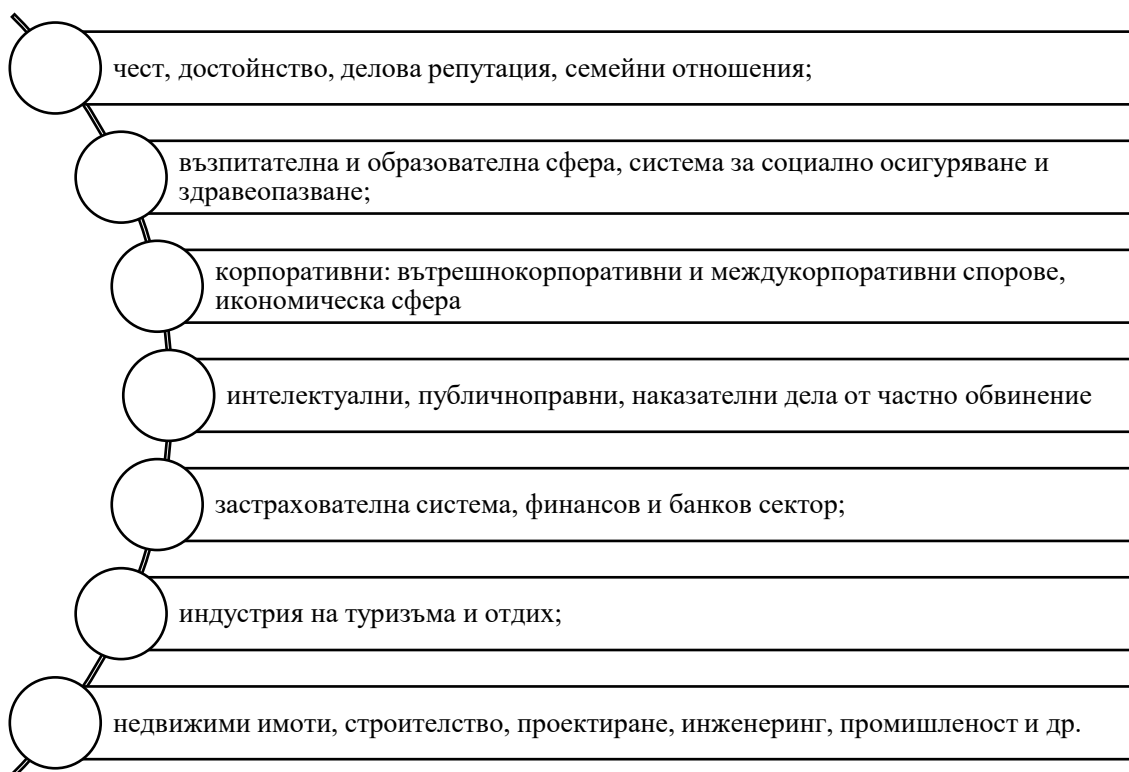
Проучването на чуждия опит ни позволява да говорим за възможността за използване на медиация в Казахстан за разрешаване на конфликти в областта на наказателното право. Разширяване на използването на алтернативни методи за разрешаване на спорове, включително медиация съответства с целите и изискванията на реформата на правната система на Казахстан. Въпреки това, краткосрочното включване на медиацията в наказателноправната система на Казахстан е проблематично, тъй като новите правила са в конфликт с традиционните институции на наказателното и наказателнопроцесуалното право.

В раздел 1.3. „Медиацията като метод за разрешаване на спорове“ беше направено сравнително описание на съдебното разрешаване на спорове и медиацията, бяха изтъкнати основните характеристики и предимства на медиацията.

И така, първо: медиацията е абсолютно доброволен механизъм за разрешаване на спорове. Страните могат да участват в този процес само по собствено желание, осъзнавайки необходимостта от прилагането му. Освен това, споразумение, което може да бъде сключено в резултат на преговори, не задължава нито една от страните към нищо.

Второ: процедурата по медиация е най-евтиният вариант, както по отношение на времето, така и по отношение на финансовите разходи. Тя изисква значително по-малко време от всеки друг метод за разрешаване на конфликт, особено съдебния. Практиката показва, че няколко срещи са достатъчни за да може конфликтът да се разреши по най-изгодния начин за всички страни в него.

Трето: медиацията може да се използва за разрешаване на много широк кръг от конфликтни ситуации, сред които могат да бъдат такива като търговски спорове, трудови и корпоративни спорове, семейни и други. Основните области на приложение на медиацията са показани на фигура 1.

Фигура. 1 - Области на приложение на медиацията

Следва да се подчертаят 3 предимства на медиацията.

Първо: медиацията е абсолютно доброволен механизъм за разрешаване на спорове. Страните могат да участват в този процес само по собствено желание, осъзнавайки необходимост от прилагането му. Освен това, споразумение, което може да бъде сключено в резултат на преговори, не задължава нито една от страните към нищо.

Второ: процедурата по медиация е вариант с ниски разходи, както на времето, така и по отношение на финансовите средства. Тя изисква значително по-малко време от всеки друг метод за разрешаване на конфликт, особено съдебният. Практиката показва, че няколко срещи са достатъчни, за да може конфликтът да се разреши по най-изгодния начин за всички страни в него.

Трето: медиацията може да се използва за разрешаване на много широк спектър от конфликтни ситуации, сред които могат да бъдат такива като: търговски спорове, трудови и корпоративни спорове, семейни и други.

Таблица 1 – Сравнение на съдебно решаване на спорове и медиация

Съд	Медиация
Формализиран процес	Неформализирана процедура
Процес публичен	Процедурата е поверителна
Контролира се от държавата	Основана на независимост на участниците
Фокусира се върху причината за конфликта, тежестта на доказване (събиране на факти)	Фокусира се върху личните убеждения и субективните интереси на страните

лежи върху страните Прилагане на правни положения Фокусиран върху миналото Задължително прилагане на закона Ориентация за спечелване на една от гледните точки Използване на слабостта на позицията на другата страна, за да спечели своята Стратегии „победа-загуба“ Ролята на съдия в държавен или арбитражен съд е да разреши спор чрез прилагане на правилата на закона и разглеждане на доказателства от двете страни. Съдията взема решение в условията на конкуренция (съревнование) на страните.	Обединява различни интереси Целта ѝ е да се създаде взаимно приемливо бъдеще Използва закона като ръководство Уважение към различията, интересите и гледните точки един на друг Приемане на собствената слабост (и слабостта на другите) като повратна точка в спора, тъй като идва осъзнаването на необходимостта от привличане на външна помощ Решение „победа-победа“ Ролята на медиатора не разрешава спора, той помага на страните да постигнат решение по съществуващото на спора. Фокусира се върху сътрудничеството
---	--

Забележка: Съставено от автора в съответствие с материали от направеното изследване

Медиацията в сравнение с традиционните съдебни методи за разрешаване на спорове има редица съществени отличителни характеристики, които включват:

Достъпност. Медиаторът може да посредничи при разрешаване на всякакви спорове, основаващи се не само и не толкова на изискванията на закона, колкото на интересите на страните, нормите на морала, етиката и личния житейски опит.

Оперативност. За разлика от съдебния спор, медиацията не е свързана с дълги процедури, документи и сложни процедурни правила. При медиацията страните са настроени за бързо и взаимноизгодно разрешаване на конфликта и полагат всички възможни усилия за разрешаване на спора възможно най-скоро.

Ефективност. Медиаторът взема предвид интересите на всички опоненти и решава проблема по такъв начин, че те да са доволни от изхода на конфликта. Медиаторът се фокусира не толкова върху конфликта (откриване кой е прав и кой е виновен) или върху победа, колкото върху конструктивно търсене на решения и постигане на компромис, който е взаимноизгоден и хармонично съчетава интересите на всички заинтересовани в спора страни.

Рентабилност. Дейностите на медиатора могат да се извършват както на платена, така и на безплатна основа. Освен това, страните значително икономисват съдебни разходи (включително плащане на държавна такса, плащане на представителни услуги, пътни, транспортни и други разходи). Използването на процедурата по медиация помага да се спестят не само средства, но време и емоционални сили на страните в спора, тъй като се провежда в свободно и удобно за страните време, на подходящо място. Липсата на необходимите елементи на процесуалната форма и съдебните атрибути създава психологически комфорт за участниците в спора, атмосфера на доверие и сътрудничество.

Управляемост. За разлика от съда, в който спорът на конфликтните страни се разглежда от назначено длъжностно лице – съдия, в процедурата по медиация страните доброволно сключват споразумение, самостоятелно избират медиатор и определят реда за медиация. Използвайки процедурите за помирение, страните независимо стигат до резултата от помирението, който ги устройва, за разлика от процеса, където решението се взема от съда.

Ефективност. Благодарение на своята гъвкавост и дискретност, алтернативните методи за разрешаване на спорове позволяват да се разработи оптимално решение на възникналия проблем, допринасят за укрепване на партньорствата, формиране на култура на мирно, конструктивно независимо разрешаване на конфликтни ситуации от участниците в гражданското движение. Смята се, че споразуменията, постигнати от страните в процеса на помирителни процедури, се изпълняват много по-често от съдебните решения.

Помирението на страните на ранните етапи на процеса и още повече преди началото му води до намаляване на броя на делата, разглеждани от съдилищата, като резултат подобрява качеството на администрираното правосъдие.

Освен това, емоционалните разходи и рисковете за репутацията, свързани със съдебния процес, не могат да бъдат пренебрегнати.

1. Преговорите винаги са били алтернатива на съдебното разрешаване на спора, при което страните сами вземат решение, основавайки се на своите интереси. В много случаи обаче, преговорите не достигат до целта: оптималното решение и за двете страни. Има няколко причини за това: Конфликтът между страните (емоционалният компонент) пречи на преговорния процес. Понякога страните дори не могат да влязат в преговори.

2. Участници в преговори виждат ситуацията по различен начин, всеки за своята страна. По този начин те са ограничени в избора си на решения.

3. Страните не винаги преговарят въз основа на интереси, по-често те действат въз основа на позиции.

Медиацията се използва не само за решаване на действителни спорове, но и за разрешаване на конфликти.

Например, в ситуация, в която страните желаят да сътрудничат, но поради редица причини не могат да подпишат споразумение. Това направление е сравнително ново и се нарича медиацията на сделки.

Така можем да кажем с увереност, че медиацията спестява време и пари. В сравнение със съдебния процес, разрешаването на спорове чрез арбитраж не отнема много време и може значително да намали разходите на страните. Това е възможно, тъй като намалява се времето, необходимо за разрешаване на спорове, намаляват се съдебните разходи и времето на служителите на компанията, участващи в разследването на даден случай и отклоняващи се от непосредствените им задължения.

Важно е да се отбележи факт, че най-малко две страни в спора и медиатор (един или повече) участват активно в процеса на медиацията.

Донякъде условно, в най-общ вид, взаимодействието на страните в процеса на медиация може да се илюстрира в следния вид на фиг. 2.

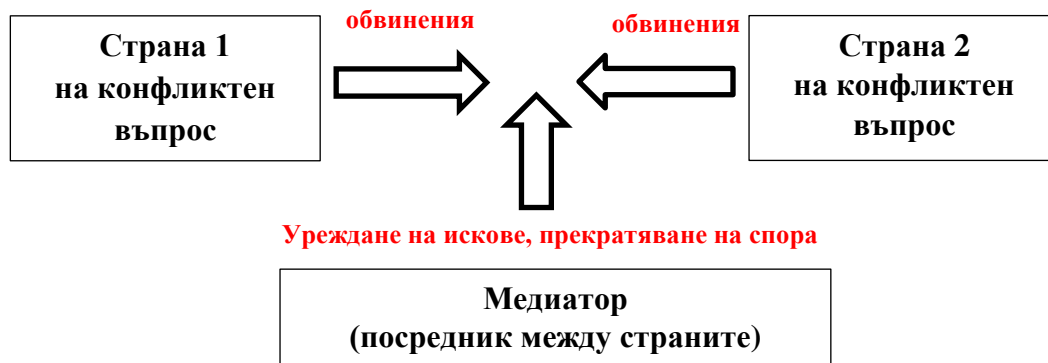

Рис. 2 – Взаимодействие на страните в медиацията

Забележка: разработено от автора

Има няколко етапа на медиация и няма общо мнение по този въпрос. Фалберг и Тейлор (1984) разделят процеса на седем стъпки и фактически започват с интервю за посредничество. Мур (1986) разграничава 12 фази, които включват: предварителната фаза, но не включват фазата на изпълнение. Други публикации (например, Mediation Training Institute, 1988) са избрали по-просто визуално решение, състоящо се от четири фази: въведение, позиции на страните, решаване на проблеми, споразумение. Е.Н. Иванова разграничава етапи като: въведение, встъпителни речи на страните, формулиране на дневния ред, предложение за алтернативни решения, оценка и избор на решения, постигане на споразумение. Христов Бесемер смята, че структурно тя включва предварителна фаза, сесия на медиация (която от своя страна включва няколко фази) и фаза на изпълнение. Е.И. Носирева подчертава в своята научна дисертация такива етапи на медиацията като започване на процедурата, назначаване на медиатор, разглеждане на случая, изпълнение на постигнатото споразумение.

Изглежда, че липсата на общо разбиране за медиацията като многоетапен процес отчасти се дължи на факта, че някои автори я разглеждат като по-обща процедура, свързана с всички социални конфликти, докато други разглеждат нейната последователност и структура като метод за присъда и справедливо разрешаване на спора. Този подход при определяне на структурата на процеса на медиация ни се струва най-правилен, тъй като правният спор, като вид социален конфликт, има специфични характеристики, които характеризират процеса на разрешаване на този конфликт и изискват индивидуален подход при определяне на структурата на медиация. Процесът на медиация според нас има йерархична структура, той състои се от последователни елементарни процеси или фази, които взаимно се допълват, намират се в постоянна динамика и еволюция. По този начин гореспоменати етапи могат да бъдат разделени на следните: фаза на предварителна медиация (включваща възбуждане на процедурата, избор на посредник и подготовка на процедурата), самата фаза на медиация (съдържаща изслушване на спора и оформление на постигнатото споразумение) и фазата след медиация (контрол върху изпълнението на споразумението) - Табл 2.

Таблица 2 – Характеристика на възможни фази на медиация

Фаза	Характеристика на фаза
------	------------------------

(наименование)		
Фаза на предварителна медиация		
Възбуждение на процедурата по медиация	на	Възниква чрез отправяне на предложение от страната, която проявява инициатива, към другата страна за прибягване до процедурата по медиация при разрешаване на техния спор. Предложението може да бъде представено във всякаква форма, както устно, така и писмено. Процедурата по медиация започва в момента, в който другата страна приеме предложението за задействие на такава процедура. Ако предложението бъде отхвърлено от другата страна, процедурата няма да се проведе.
Назначаване на посредника.	на	страните решават два въпроса: първият въпрос е за броя на медиаторите, вторият въпрос е за състава на медиаторите, а именно те определят кандидатурата на медиатор. В този случай страните могат да назначат (определят) посредник както самостоятелно, така и със съдействието на съответната институция или лице при назначаването на посредник.
подготовка на процедурата по медиация	на	Подготовката за процедурата се извършва в две основни направления. Първо, организационна и техническа подготовка на процедурата, например определяне на най-удобното място и време за всички участници в процедурата. Второ, самоподготовка на участниците в процедурата, както психологическа, така и информационна. Психологическата подготовка може да се извърши както от медиатора, така и от субектите на спора. Така например медиаторът избира модела и тактиката на процедурата, обмисля процедурата от началото до края. Страните докато извършват самоподготовка за процедурата могат да се обърнат към психолози, конфликтолози. Също така, на този етап се извършва подготовка на информация, по-специално събиране на информация за съдебния спор, ако е необходимо, свързване с експерти и привличане на специалисти.
Фаза на медиация		
1. Въведение.		Медиаторът информира накратко страните за медиацията, нейните функции и функциите на страните, установява основните правила на взаимоотношенията (например, да не се прекъсват взаимно, да не използват обиден език и др. медиация).

Продължение на таблица 2

Фаза (наименование)	Характеристика на фаза
2. Въстъпителни забележки на страните.	Всяка страна говори за случилото се от своя гледна точка. След всяка презентация посредникът очертава със свои думи какво е казала страната, като изяснява информацията и смекчава акцентите. Често това е първата възможност за страните наистина да се изслушат. Много помага страните това, че те не се обръщат директно, а да общуват помежду си чрез посредник. След като представят проблема си, страните имат възможност да обменят коментари, да пояснят или добавят нещо.
3. Формиране на дневен ред.	Медиаторът помага на страните да отделят фактите от интерпретациите и да подчертаят проблемите, които ще бъдат обсъдени по време на медиацията. Това се постига чрез обсъждане на гледната точка на всяка от страните и установяване какво е факт и как този факт се тълкува от една от страните. Парадоксално е, че страните, които яростно защитават своите позиции в конфликта, често неясно представят истинските си интереси и дори действат срещу тях.
4. Определяне на алтернативни решения.	Медиаторът поддържа баланс на силите между страните, като ги учи да мислят, действат, преговарят и да търсят решения, които да обслужват техните собствени интереси, както и тези на другата страна.
5. Оценка на алтернативи и избор на приемливо решение	Въз основа на изразените идеи медиаторът помага на страните да подчертаят решения, с които и двете (или повече) страни са съгласни. Той извършва "тестове за реалност", т.е. следи последиците от изпълнението на тези решения заедно със страните и ги сравнява с очакванията и желанията на всяка от

	страните.
6. Постигане на споразумение.	Ако по мнението на медиатора има приемливи за страните елементи на такава сделка, той формулира условията на всяка сделка и ги предоставя на страните за разглеждане. След получаване на коментарите от страните, посредникът може да промени условията на евентуалната сделка, като вземе предвид направените коментари. Медиаторът помага на страните да постигнат и документират взаимноизгодно споразумение. Страните трябва да обсъдят какво ще се случи, ако една от страните наруши споразумението. Това също трябва да бъде една от точките на окончателното споразумение. За да бъде жизнеспособно едно споразумение, то трябва да бъде конкретно, ясно, реалистично и недвусмислено разбираемо и от двете страни.
7. Оформление на постигнато споразумение.	При постигане на съгласие за уреждане на спора, страните изготвят и подписват писмено споразумение за уреждане на спора. С подписването на споразумение за съгласие страните приключват спора и се обвързват с това споразумение.
Контрол за изпълнение на споразумение.	Последваща среща за обсъждане на проблеми, възникващи при изпълнението на споразумението. При необходимост допълнителни преговори съставят съдържанието на този етап.

Процесът на медиация може да се реализира в няколко форми, а именно:

Извънсъдебната медиация се осъществява по инициатива на страните и може да бъде напълно неформална.

Досъдебната медиация е задължителна процедура, която почти винаги има формализиран характер и се използва в две форми:

- под формата на медиация, предписана от съда за определени категории спорове, когато преди да се обърнат към съда, страните са длъжни да се опитат да разрешат спора чрез медиация;
- под формата на медиация като задължение на страните една към друга, което те са поели и формализирали под формата на споразумение за прилагане на процедурата по медиация (клауза за медиация).

Вътрешносъдебна медиация, с други думи, медиация, започната или извършена в рамките на съдебно производство, след като страните са сезирали съда.

Винаги е необходимо да се оценяват границите на приложимост на медиацията, с други думи, да се прецени дали тя е подходяща във всеки конкретен случай, дали този метод е адекватен и най-ефективен за разрешаване на конкретен спор.

В раздел 1.4. се разглеждат възможни модели на медиация. В съвременната правна литература съществуват различни модели на медиация, които се различават по процедурата за разглеждане, отразявайки различни видове, теории и стратегии на медиация.

В зависимост от интеграцията в съдебната система държавите разграничават моделите на присъдна и извънсъдебната медиация.

В съвременната световна практика съществуват няколко варианта за осъществяване на присъдна медиация. По-специално могат да се разграничат следните подходи:

1) привличане на специализирани организации или частно практикуващи медиатори за медиация („частна медиация в рамките на съдебния процес“);

2) провеждане на медиация в съда от съдебни служители, включително съдии („медиацията е включена в съдебния процес“);

3) провеждане на медиация директно от съдията, разглеждащ делото (интегриране на технологията за медиация в съдебния процес).

Отчитайки взаимодействието между разглеждането на конфликта в съда и медиацията, Ф. Стифек разграничава три вида медиация:

1) частна медиация, която е напълно независима от съдебния спор и често се провежда без допълнително съдебно разглеждане на спора;

2) медиация, свързана с участието на съдебната власт, която се инициира от съда, но по-нататъшното ѝ провеждане се извършва без допълнително участие на съда;

3) директната (обща) медиация предвижда директна среща на конфликтните страни, по време на която се обсъжда конфликтът и възможните варианти за разрешаването му.

А. Аругюнян прави заключение, че има два модела на медиация в наказателния процес:

1) англосаксонския модел, в който медиацията е проява на теория за възстановителното правосъдие, т.е. се разглежда като общ начин за разрешаване на наказателноправен конфликт и следователно, като правило, не намира ясна законодателна уредба. Към посочената група държави могат да бъдат отнесени Великобритания, САЩ, Канада, Нова Зеландия и др.;

2) континенталния модел, при който медиацията е процесуална институция, като правило е закрепена в законодателството и олицетворява една от възможните алтернативи на наказателното преследване. Тази група страни включва Франция, Германия, Португалия, Австрия, Норвегия и др.

Т. Шинкар класифицира моделите на медиация според тяхната цел и подчертава следното:

1) медиация, насочена към пълното разрешаване на спора / уреждане на конфликта, при отказ на съдебно разглеждане на конфликта/спора или прекратяване на вече започнало такова производство;

2) медиация, насочена към намаляване/частично разрешаване на конфликта, елиминиране на неговите детерминанти и/или намаляване на обема на претенциите или трансформиране на проблема; медиация, насочена към одит на конфликтния спор и оценка на перспективите за неговото разрешаване/уреждане.

Изборът на някой от модели изцяло зависи от субективния избор на този, който избира медиацията като инструмент за разрешаване на спорове и противоречия.

ИЗВОДИ ОТ ГЛАВА ПЪРВА

И така, въз основа на резултатите от написването на първата глава от работата, могат да се направят следните основни изводи.

- Медиацията е доста стар инструмент на международното право, формиран в резултат на развитието на помирителните процедури.

- Медиацията днес се разбира като преговори между страните в спора под ръководството на неутрален посредник (медиатор), който няма право да взема обвързващи за страните решения, а само съдейства по всякакъв начин за разрешаване и прекратяване на конфликта чрез постигане на взаимно угодни споразумения.
- Медиацията дава възможност за обсъждане и постигане на съгласие по сложни комплексни въпроси в ситуации, които изискват разглеждане на различни гледни точки, понякога поради диаметрално противоположни интереси.
- Най-важният критерий за вземане на решение в процеса на медиация за разрешаване на спорен въпрос не са нормите на закона, а основните интереси на страните в конфликта.
- В съвременната правна литература съществуват различни модели на медиация, които се различават по процедурата за разглеждане, отразявайки различни видове, теории и стратегии на медиация.
- Медиацията, в сравнение с традиционните съдебни методи за разрешаване на спорове, има редица съществени отличителни характеристики, които включват: достъпност, ефективност (бързина на вземане на решения), ефикасност, рентабилност, степен на управляемост (от гледна точка на страните в конфликта), ефективност (поради своята гъвкавост и дискретност).
- Процедурата по медиация в различните страни по света има някои специфики, които изцяло зависят от нивото на развитие на институцията на медиация в дадена държава по света. Тъй като всяка държава, която реши да въведе медиация, сама решава кой модел на медиация ще отговаря най-добре на нейната правна система и културни традиции.

ГЛАВА 2. МЕДИАЦИЯТА КАТО ЕДИН ОТ НАЧИНИТЕ ЗА ДОСЪДЕБНО РЕШАВАНЕ НА ПРАВНИ СПОРОВЕ. ОСНОВНИ ЕТАПИ И ТРУДНОСТИ НА РАЗВИТИЕТО В СТРАНИТЕ ОТ ЕВРАЗИЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ СЪЮЗ

В Глава втора «Медиацията като един от начините за досъдебно решаване на правни спорове. основни етапи и трудности на развитието в страните от Евразийския икономически съюз» се провежда анализа на развитие на медиацията в страни-членки на Евразийския икономически съюз, се определя място и ролята на института на помирението.

Тази глава беше посветена на анализа на опита от използване на медиацията в страните от Евразийския икономически съюз (Беларус, Казахстан, Киргизстан, Армения, Русия), идентифициране на

съществуващи проблеми и подобряване на институцията на медиация за по-нататъшното прогресивно развитие на практиката на медиация в евразийското пространство.

По време на проучването беше предложена инициатива за създаване на международен координационен орган (съвет) в областта на медиацията в страните от Евразийския икономически съюз.

В раздел 2.1. бяха разгледани въпроси относно необходимостта от насърчаване и подкрепа на институцията на медиация както в Беларус, така и на територията на държавите от Евразийския икономически съюз.

Първите познания за медиацията дойдоха в Беларус през 2007 г. Германска правна фондация, заедно с Върховния съд и Върховния икономически съд, реализираха проект, насочен към разпространение и развитие на медиацията в Беларус. Първият опит в използването на медиация в Беларус беше пилотния проект, който се проведе от март 2011 г. до юни 2012 г. в системата на икономическите съдилища. В хода на този проект са проведени 116 медиации по различни видове спорове, като в повече от половината от случаите са сключени споразумения за медиация. Един от най-важните резултати от проекта е високият процент – 92% на доброволно изпълнение на споразуменията за медиация.

Положителните резултати от проекта показаха осъществимостта на законодателната консолидация на медиацията в Беларус и в резултат на това, през 2013 г. беше приет Закон за медиацията, който влезе в сила през 2014 г. Едновременно със Закона за медиацията влязоха в сила изменения и допълнения към Гражданския и Търговския процесуален кодекс на Република Беларус, бяха приети решения на Министерския съвет на Република Беларус, както и редица подзаконови актове на Министерство на правосъдието на Република Беларус. Така се създава независима правна институция, която легализира медиацията като начин за разрешаване на конфликти.

В Република Беларус Законът за медиация консолидира класическия (улесняващ) модел на медиация, широко разпространен в Европа и постсъветското пространство, основан на принципите на доброволност на страните по медиация, неутралност на медиатора и поверителност на преговорите.

В Република Беларус е доста лесно да се възползваш от медиацията. Най-важно е взаимното желание на страните да разрешат възникналия спор чрез преговори, чрез медиация.

Съгласно Закона, медиацията като способ за разрешаване на спорове може да се прилага при граждански спорове на физически и юридически лица, включително свързани с предприемаческа и друга стопанска дейност, трудови, наследствени, жилищни, междусъседски, семейни и други спорове. Медиацията не може да се използва за разрешаване на спорове, произтичащи от обществени отношения, свързани със защита на държавни и обществени интереси. Също така медиацията не може да се използва за разрешаване на спорове, произтичащи от наказателни и административни отношения.

В Беларус медиатор може да бъде лице, което има висше образование и е завършило курс за обучение на медиатори. Министерство на правосъдието на Република Беларус признава документи за обучение на медиатор само от организации, чийто програми са съгласувани от самото министерство. Право да станат медиатори имат и без обучение лица, които имат опит в икономическия съд като помирител.

Бяха засегнати някои проблемни въпроси на развитието на медиацията в Република Беларус и начините за тяхното решаване. Освен ниската информираност на населението за медиацията, актуални въпроси за Беларус са липсата на професионални стандарти за медиаторите и данъчното облагане на медиаторите, които забавят развитието на институцията на медиацията. През 2016 г. бяха направени допълнения и изменения в законодателството по медиация, включително беше извършено разработването на тези стандарти и уреждането на въпроса за данъчното облагане.

В раздел 2.2. се запознахме с опита от развитието и популяризирането на медиацията в Казахстан.

През 2011 г. правителството на Република Казахстан прие закон за медиацията. След влизането в сила на закона Програма на ООН за развитие (ПРООН) и Върховният съд стартираха съвместен проект за развитие на медиацията като правен институт. Събития за повишаване на осведомеността бяха проведени в цял Казахстан с участието на медиите, местните власти и съдебните и правоприлагащите органи. Бяха разработени и публикувани учебни материали за подготовка на професионални и непрофесионални медиатори и треньори по медиация.

Казахстан подписа международните конвенции за правата на човека и поема сериозно своята отговорност да спазва условията на тези конвенции. ПРООН подкрепя усилията на Казахстан в прилагането на Универсалния периодичен преглед (УПР) в рамките на Съвета на ООН по правата на човека, като предоставя техническа помощ.

УПР предоставя препоръки в области, в които правната система може да бъде подобрена. Благодарение на УПР Президентът на Казахстан подписа нов Граждански процесуален кодекс, който позволява някои алтернативни методи за разрешаване на конфликти, включително медиация. Медиацията осигурява достъп до правосъдие за всички или, с други думи, подпомага върховенството на закона, което се подкрепя неотклонно от ПРООН.

Трябва да се отбележи, че Федералният закон на Руската Федерация от 27 юли 2010 г. „За алтернативната процедура за разрешаване на спорове с участието на посредник (процедура по медиация)“, който влезе в сила на 1 януари 2011 г., имаше забележимо въздействие върху разработчиците на Закона на Република Казахстан за медиацията.

Законът на Република Казахстан за медиацията се състои от четири глави:

Глава 1 „Общи разпоредби“,

Глава 2 „Правен статус на медиаторите и организациите, извършващи медиация“,

Глава 3 „Провеждане на медиация“ и Глава 4 „Заклучителни разпоредби“.

Като цяло общите разпоредби на закона не предизвикват принципни възражения, с изключение на въпроса за обхвата на медиацията, тъй като те се отнасят до общоприети в световната практика разпоредби за целите и основните принципи на медиацията.

Що се отнася до втората глава, съдържаща правилата за правния статут на медиаторите и техните организации, казахския модел на медиация има свои собствени съществени характеристики.

Днес Казахстан е безспорен лидер в развитието и насърчаването на медиацията сред държавите от Евразийския икономически съюз. Медиацията се насърчава активно от Асамблеята на народите на Казахстан и Конгреса на лидерите на световните и традиционните религии, който се провежда в Астана

на всеки 3 години. Медиацията в Казахстан се прилага за всички видове правоотношения, включително наказателни (леко наказуемо, по-леко наказуемо и престъпления с наказание до 5 години затвор, с изключение на случаите на корупция). Всяка община има медиативна група. Беше приет закон, според който съдиите и арбитрите да бъдат медиатори. Дела на непълнолетни се разглеждат от Съда за малолетни и непълнолетни. За избягване от помирение се определя глоба в размер на цената на иска. При сключване на медиативното споразумение е предвидено връщане на 100% от държавната такса. В Казахстан са установени изисквания към медиаторите, разработени са и са в сила държавни стандарти за обучение на медиатори.

В раздел 2.3. се разглежда опитът на Киргизстан. В Република Киргизстан законът „За медиацията“ влезе в сила през февруари 2018 г. На 3 май 2018 г. се проведе учредителният конгрес на медиаторите на Република Киргизстан, на който беше решено да се създаде Обществено сдружение „Републиканска общност на медиаторите на Република Киргизстан“. Има сайт на тази общност, където се поддържа общонационален регистър на медиаторите, съдържащ данните за всички медиатори в страната, специализация и контакти, откъдето кандидатстващите за медиация могат да си изберат медиатор.

По този начин, днес в Киргизстан няма законови ограничения за използването на медиация като досъдебно средство за разрешаване на спорове, необходимо е само желание на страните.

Законът за медиацията на Киргизстан създаде правната рамка за използването на медиация за разрешаване на правни спорове.

В настоящото време в Киргизстан работят два центъра за медиация - Национален център за медиация и Център за медиация и преговори.

Според различни източници медиаторите в страната са над 400.

Веднага след влизането в сила на закона за медиацията в страната се постави въпроса за обучение на медиатори.

Сега в рамките на проекта „Развитие на търговското посредничество“ се предвижда да се подпомогнат бизнес среди и медиаторите.

През 2018 г. са проведени над две хиляди информационни срещи. 10% от участниците са избрали медиация.

От общия брой спорове 64% са граждански дела, 7% са свързани със спорове за земя, 10% са семейни спорове, 5% са трудови спорове и 2% са наказателни дела.

Що се отнася до Киргизстан, въпреки близостта му до Казахстан, там медиацията е много по-слабо развита. В Република Киргизстан Закон за медиацията беше приет едва през 2019 г. Все още обаче няма стандарти за обучението и професионалната дейност на медиаторите, дейността на организациите за разрешаване на конфликти е фрагментирана. Въпреки съществуващия положителен опит в използването на медиация в институциите на гражданското общество, традициите и обичаите, които са се развили на територията на Републиката, играят важна роля за бавното развитие на медиацията.

До 2022 г., за четирите години на действие на Закона за медиацията в Република Киргизстан, две хиляди души са разрешили правен спор мирно, без да го отнасят до съда.

В Киргизстан все още съществува такава уникална институция като Съда на старейшините (*аксакали*), състоящ се от уважавани граждани на страната, живеещи на определена територия и на които населението има доверие. Съдът на старейшините разглежда имуществени и семейни спорове. Решенията на тези съдилища са задължителни и не подлежат на обжалване. Така държавата смята, че ролята на посредници играят съдилищата на аксакалите. Вярваме, че без проявата на политическа воля и консолидирането на усилията на медиаторите, насърчаването на медиацията в Киргизстан ще бъде трудно и бавно.

Съгласно Закона за медиацията, държавата даде правото на обществена организация - Републиканската общност на медиаторите да развива тази институция, и това е добре от гледна точка на независимост.

Международни експерти и известни чуждестранни медиатори, изучавайки опита на тази страна и сравнявайки го с опита за установяване на медиация в техните страни, отбелязват високия темп на нейното развитие в Киргизстан, като същевременно подчертават ролята на прогресивното киргизко законодателство за медиацията, на което част от разпоредби превъзхождат по своята ефективност законодателството на други страни.

В раздел 2.4. беше разгледан опитът на Армения. Както в Киргизстан, така и в Армения Законът за медиацията беше приет съвсем наскоро, но медиацията стана широко разпространена. Основният тласък в развитието на институцията на медиацията беше продължителността на разглеждане на спорове в арменските съдилища - минимум 2 години, и гражданите започнаха да се обръщат към медиацията. Освен това, Граждански процесуален кодекс съдържа редица разпоредби, отнасящи се до медиацията, включително задължението на съдиите да информират страните за процедурата по медиация и възможността за нейното прилагане. Съществува и правило, което закрепва правото на страните да се обърнат към съда за одобрение на споразумение за медиация в рамките на 6 месеца от датата на сключването му. В случай сключване на споразумението се връща 50% от държавната такса. В Армения държавата оказва подкрепа на медиаторите и това се вижда от факта, че на 25 медиатори са били платени с държавни средства скъпоструващи курсове за подготовка на медиатори в световноизвестната Британска организация CEDR (Център за ефективно разрешаване на спорове).

Раздел 2.5. беше посветен на развитието на помирителните процедури в Руската Федерация. В Русия медиацията също има широко развитие. Там е в сила Закон за медиацията, в много региони на страната работят голям брой центрове, а медиацията се подкрепя от държавата. Напоследък, в допълнение към традиционната сфера на гражданскоправни спорове, в Русия активно се развива възстановителна медиация - медиация по наказателни дела. Наказателният кодекс на Русия предвижда възможност за прекратяване на делото чрез помирение на страните. Това се отнася както за делата на частното обвинение, така и за някои дела на общественото обвинение. Възстановителната медиация става особено актуална при разглеждане на наказателни дела с непълнолетни. Това се улеснява от приетата Национална стратегия за действие в интерес на децата, която предвижда такова понятие като „дружествено правосъдие към детето“. При непълнолетните медиацията не само помага за разрешаване на конфликта, но и дава възможност да бъдат изслушани, разбрани и запазва възможността за избор на бъдещето.

Използването на медиация по света се определя от достъпност и универсалния характер на медиацията. Опитен медиатор може да помогне на конфликтните страни да се разберат помежду си в различни области. Основната възможност за медиация се основава на признаването на положителното въздействие на присъствието на неутрална независима страна върху ефективността на преговорите. Използването на медиация извън и в рамките на държавната съдебна система няма отрицателни последици за страните. Всички форми на медиация се извършват за сметка на страните по спора и не изискват разходи за обслужване.

Гаранциите за упражняване на правото на съдебна защита и достъп до правосъдие не могат да бъдат гарантирани само от системата на държавните съдилища. За разлика от повечето страни по света, в Русия все още доминира формата на правна защита на държавата. В същото време държавният съд често не е оптималното средство за разрешаване на конфликта за страните по спора и често води до значителни съдебни разходи, бюрокрация, непоправими щети на човешките или бизнес отношенията и нежелана публичност на обстоятелствата по спора.

Икономическите и политическите свободи в гражданското общество предлагат алтернативни методи за разрешаване на спорове. Теоретично законът трябва да е справедлив, но на практика не винаги е така. Държавата не трябва да се намесва в гражданскоправни спорове, ако те не засягат публичноправни интереси. Гражданите и частните компании нямат нужда от бюрократични съдебни спорове, а от евтино и бързо разрешаване на спорове.

Конституционното право на руснаците да защитават своите права и свободи с всякакви средства, незабранени от закона, до голяма степен се тълкува като правото да използват държавни съдебни и правоприлагащи органи за разрешаване на всякакви спорове, включително лични жалби или спорове от съседи. Страните в конфликта трябва да разберат, че резултатът от изтощителен съдебен спор винаги е чужда формална воля за потискане на наложената от държава, формализирано със съдебен акт, в който една от страните ще бъде губеща, а другата няма непременно да е победител. .

Помирителните процедури трябва да се извършват по всяко време и на всяко място, включително на етапа на изпълнение. Изпълнителното производство често води до разногласия между страните по отношение на вида, размера и метода на принудително изпълнение на съдебни протоколи, заверени с печат през последните години. Статистиката на руския съдебен изпълнител е ужасна. Днес съдебните изпълнители изпълняват 50,8 милиона процедури за правоприлагане и броят им нараства с геометрична прогресия всяка година, което води до това, че все повече руски граждани биват въвличани в конфликти.

Въвеждането на медиация в изпълнителните производства предвижда дългосрочна програма за подобряване на ефективността на изпълнението на съдебните решения (2011-2020 г.) на Министерството на правосъдието на Русия. С влизането в сила на Федералния закон № 193 от 27 юли 2010 г. законодателството на Руската федерация относно процедурите за принудително изпълнение в областта на алтернативното разрешаване на спорове трябва да бъде подобро чрез прилагане на процедурата за принудително изпълнение към процеса на медиация. В същото време този закон не урежда медиацията в контекста на изпълнителното производство, поради това, че в изпълнителното производство няма буквални спорове и се предполага, че такъв спор вече е решен с влязла в сила присъда. Варианти за

посредничество са необходими при преразглеждане на срокове за погасяване на дългове и свързаните с това преговори между длъжници и кредитори.

Може ли посредничество, метод за разрешаване на конфликти с активното участие на медиатора, да спре опустошителната лавина от съдебни спорове? Разбира се, при условие, че страните в конфликта няма да искат да се „унищожават“ взаимно, с години да съдържат съдилищата на всички инстанции или да използват държавната система на натиск „под команда“ за елиминиране на противниците, кражба на имуществото на други и задоволяване на прекомерните си амбиции.

Изключително важно е да се използват уменията на неутрален медиатор не заинтересован от извънсъдебен спор, ако страните в конфликта все още не са иницирали спор и конфиденциални детайли на спора не са недобросъвестни за средства на масовата информация, правоприлагащи органи и съдебна система. Представителите на партиите станаха публични. професионалните адвокати са играчи.

При посредничество всички действия на посредника и преднамерени действия на страните в конфликта като цяло водят до една цел - разрешаване на спора. Ако страните успеят да постигнат взаимно съгласие по този въпрос, те ще го уредят в окончателния документ – посредническо споразумение. Всяко взаимно положително споразумение, постигнато от страните в процеса на медиация, е компромис – система от отстъпки. Във всеки случай такова споразумение може да се счита за съгласувано споразумение (или помирително споразумение) в гражданското и търговското право, независимо от предмета или етапа на спора.

Медиацията се използва успешно в почти всички сфери на нашия живот - отношения между служител и работодател, бизнес отношения (между ръководството на корпорация и нейните акционери, между бизнес партньори, отношения с конкуренти и клиенти и др.) и дори държавни отношения (отношения между субекти на международното право).

Използване на медиацията може да бъде актуална при решаване на въпроси за безопасното излизане от бизнес, което често е придружено от сериозни конфликти и води до неблагоприятни последици, чак до ликвидация на самия бизнес. Все по-често медиацията се използва при процедури по несъстоятелност и антикризисно управление на предприятия.

В последно време корпоративните конфликти се превърнаха в тема с участието на медиатори. Корпоративният конфликт в наше време е нормална, "редовна" ситуация.

Трябва да се отбележи, че методът на медиация е подходящ както за вътрешни, така и за междукорпоративни спорове.

Медиацията може да предотврати обявяване в несъстоятелност. Защото посредникът може да помогне на партньорите наистина да се споразумеят за изплащане, а не просто да фалират длъжника. В този случай, когато говорим за фалит и бизнес единици, можем да използваме медиация, за да намалим времето, необходимо за разрешаване на казуса. Ако по воля на страните това отнема няколко месеца, а понякога и повече, можете бързо да разрешите спора чрез медиация и да минимизирате въздействието на конфликта върху икономическата дейност.

Важно е участниците в икономическите отношения да поддържат пълна конфиденциалност на информацията относно обстоятелствата по спора по време на процеса на гласуване.

В Заключението се обобщават резултатите от дисертационното изследване, посочват се основните изводи от теоретично и практическо значение, правят се предложения за подобряване на законодателството, определят се насоките за по-нататъшна работа по изследваната тема.

ИЗВОДИ ОТ ГЛАВА ВТОРА

Въз основа на резултатите от написването на втората глава от работата, могат да се направят следните основни изводи.

- Институцията на медиация в страните по света се развива разнородно, на което влияе менталитета на гражданите, състоянието на съдебната, правната и други системи на страната, както и нивото на развитие на обществото като цяло.
- Всяка разглеждана страна има както постижения, така и проблеми в развитието на институцията на медиацията. В страните от Евразийския икономически съюз се наблюдават само първите резултати от развитието на медиацията. Например, в Армения специален закон беше приет едва през 2018 г. и практиката на прилагането му е малка. В Беларус законът за медиацията беше приет през 2013 г., така че популярността на процедурата е много по-голяма. В Казахстан правилата за процедурите за алтернативно разрешаване на спорове са изложени в кодекси, както и в специален закон за медиацията. Тук центровете за медиация са доста развити, което говори за сериозното значение на процедурата.
- Най-важните проблеми, възпрепятстващи развитието на медиацията, са: институционалният проблем, не напълно оформената институция на медиацията, икономическият проблем - невъзможността за компенсиране на разходите за организиране и провеждане на медиация, организационният проблем – слабост на самите професионалните организации на медиатори.

IV. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Използването на медиация по света се определя от достъпността и универсалния характер на медиацията. Опитен медиатор може да помогне на конфликтните страни да се разберат помежду си в различни области. Основната възможност за медиация се основава на признаването на положителното въздействие на присъствието на неутрална независима страна върху ефективността на преговорите. Използването на медиация извън и в рамките на държавната съдебна система няма отрицателни последици за страните. Всички форми на медиация се извършват за сметка на страните по спора и не изискват разходи за обслужване.

Гаранциите за упражняване на правото на съдебна защита и достъп до правосъдие не могат да бъдат гарантирани само от системата на държавните съдилища. За разлика от повечето страни по света, в Русия все още доминира формата на правна защита на държавата. В същото време държавният съд често не е оптималното средство за разрешаване на конфликта за страните по спора и често води до значителни

съдебни разходи, бюрокрация, непоправими щети на човешките или бизнес отношенията и нежелано разгласяване на обстоятелствата в спора.

Икономическите и политическите свободи в гражданското общество предлагат алтернативни методи за разрешаване на спорове. Теоретично законът трябва да е справедлив, но на практика не винаги е така. Държавата не трябва да се намесва в гражданскоправни спорове, ако те не засягат публичноправни интереси. Гражданите и частните компании нямат нужда от бюрократични съдебни спорове, а от евтино и бързо разрешаване на спорове.

От изследването на аспектите на формирането на медиацията в страните от Евразийския икономически съюз могат да се направят следните изводи:

1. Стандартът за разработване, обсъждане и приемане на правната рамка за появата и понататъшната балансирана работа на механизма за посредничество се явява Руската Федерация.

2. В търсене на оптимален национален модел за процеса на медиация, някои държави използват обичаи и традиции, без да премахват от дискусия въпроса за тяхната интеграция като форми на „квази-медиация“.

3. „Принципът на свободата“ трябва да стане основен принцип на медиацията, който, от своя страна, формира принципа на сътрудничество, основано на взаимното доверие на страните между тях самите, посредника (медиатора) и общото волеизявление (добра воля) за всяка от страните, за да се максимизира по-голямата част от „доброто“.

4. Универсалният модел на посредничество на Евразийския икономически съюз е в начален стадий. Неговата оригинална концепция за медиация с участието на медиатори ще доведе само до тясно сътрудничество, особено до разработване на отделни процедурни норми, хармонизиране на националните и междунационалните отношения, преодоляване на правния инфантилизъм, отказ от прекомерен позитивизъм и неразумно използване на Западни модели.

Посредничеството в рамките на Евразийския икономически съюз изисква индивидуален процес на културно развитие в светлината на желанието за развитие и благоприятно сътрудничество в новия икономически и политически формат на тази международна организация.

Така развитието на медиацията във всяка страна върви по свой собствен път. Общ и безспорен за всички страни обаче е фактът, че медиацията е най-разпространена там, където получава активна държавна подкрепа. Именно съвместните действия на държавата и професионалната общност се явяват залог към успеха на всяко начинание.

V. НАУЧЕН ПРИНОС

Въз основа на систематизирането на съществуващите теоретични възгледи е направена интерпретация на автора:

медиацията е модерен инструментариум за прилагане на помирителни процедури между страните в спор (противоречие) с цел улесняване на постигането на общо мнение, което взаимно устройва страните в конфликта, приложимо в различни сфери на човешката дейност.

На база собствени емпирични изследвания са идентифицирани и систематизирани основните общи проблеми в развитието на институцията на медиацията в страните от Евразийския икономически съюз.

Предлага се нов подход към организацията на медиацията в рамките на Евразийския икономически съюз чрез създаване на единен международен координационен орган (съвет) в областта на медиацията.

Научните резултати от дисертационното изследване са систематизирани и адаптирани в учебния процес по съответните предметни области.

VI. ПУБЛИКАЦИИ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Балпеисова, С., Медиация в судопроизводстве Болгарии, научен алманах ВСУ "Черноризец Храбър", серия „Юридически науки и обществена сигурност“, кн. 40, 2021, ISSN 1313-7263, с. 248-253.
2. Balpeisova, S., D. Summers, Z. A. Maydangalieva, G. U. Utemissova, The role EI in professional development of psychologist, BULLETIN OF NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN, ISSN 1991-3494, Volume 1, Number 377 (2019), p. 54 – 62 <https://doi.org/10.32014/2019.2518-1467.6>
3. Balpeisova, S., D. Summers, Z. A. Maydangalieva, G. U. Utemissova, The rising violence among adolescents in Kazakhstan. Content-analysis of media “boy from Abay village” and “abuse in Turkestan”, BULLETIN OF NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN, ISSN 1991-3494, Volume 2, Number 378 (2019), p. 62 – 69 <https://doi.org/10.32014/2019.2518-1467.41>
4. Balpeisova, S., D. Summers, Z. A. Maydangalieva, G. U. Utemissova, How can we prevent violence at school? Bullying, N E W S OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN, SERIES OF SOCIAL AND HUMAN SCIENCES, ISSN 2224-5294, Volume 1, Number 323 (2019), p. 16 – 22, <https://doi.org/10.32014/2019.2224-5294.2>
5. Balpeisova, S., G.U. Utemissova, N.V. Kushzhan, D.G. Summers, Zh.A. Maydangaliyeva, Mediation at school, NEWS OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN, SERIES OF SOCIAL AND HUMAN SCIENCES, ISSN 2224-5294, <https://doi.org/10.32014/2019.2224-5294.3>, Volume 1, Number 323 (2019), p.23 – 31
6. Balpeisova, S., A. Karimova, D. Summers, G. Utemissova, A. Gavrina, Role conflict “wife vs mother”: Expectations of students, BULLETIN OF NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN, ISSN 1991-3494, Volume 2, Number 372 (2018), p. 87 – 93

7. Balpeisova, S., D. Vasic, Restorative justice: the comparative review of Serbia, Turkey and Germany, NEWS OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN, SERIES OF SOCIAL AND HUMAN SCIENCES, ISSN 2224-5294, Volume 2, Number 324 (2019), p. 5 – 12, <https://doi.org/10.32014/2019.2224-5294.41>

8. Balpeisova, S., Restorative justice practice among adolescents in Kazakhstan, International Scientific Conference «Global Science and Innovations 2019: Central Asia», Astana, Kazakhstan, March 2019, ISBN 978-601-341-108-8, p. 146-149